

2019-05-18 Christer Nilsson

Överförmyndaren ska inhämta yttrande innan denne lämnar tillstånd till en förvaltningsåtgärd

Normalt har barn inte en självständig rätt att disponera fullt ut över den egendom som ett barn äger. Till den dag barnet blir 18 år förvaltas egendomen av barnets förmyndare. Vanligtvis är barnets föräldrar också dess förmyndare. En åtgärd som de vill företa med barnets egendomen kräver ibland tillstånd från överförmyndaren.

Ett barn som inte uppnått myndighetsåldern (18 år) kan äga värdefull egendom men disponerar inte över den fullt ut förrän vid 18 års ålder. Fram till barnet uppnått myndighetsåldern förvaltas egendomen av barnets förmyndare.

Vanligtvis är barnets föräldrar också dess förmyndare men en av föräldrarna kan ensam vara ett barns förmyndare.

Om förmyndarna vill göra en betydande åtgärd med den egendom som de förvaltar krävs det att överförmyndaren ger sitt tillstånd till åtgärden. Innan överförmyndaren ger sitt samtycke ska han inhämta yttrandet, ibland från den omyndige (16 år) och andra i lag angivna personer, 16 kap 9 § föräldrabalken.

Samtycke och yttrande enligt 16 kap 9 § föräldrabalken

När en överförmyndare ska ge tillstånd till en förvaltningsåtgärd ska denne, under vissa förutsättningar, bereda vissa i lag angivna personer möjligheten att yttra sig över den aktuella åtgärden innan samtycke ges till förvaltningsåtgärden.

Det ovan angivna framgår av en bestämmelse i föräldrabalken - 16 kap 9 § föräldrabalken och har följande lydelse.

16 kap 9 § föräldrabalken

Innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, skall den omyndige, om han eller hon har fyllt sexton år, eller den som har god man eller förvaltare samt den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

Överförmyndaren får återkalla ett samtycke, om förutsättningar för samtycket inte längre finns. Lag (1994:1433)

Skyldigheten för överförmyndaren att hämta in yttranden gäller även om de som ska beredas möjligheten till detta redan fått kännedom om den tilltänkta förvaltningsåtgärden. Att denna skyldighet föreligger framgår av flera beslut från JO (Riksdagens ämbetsmän); JO:s ämbetsberättelser, 1997/98:JO1, Dnr 3488-95 och 2000/01:JO Dnr 400-1999. Innebörden av JO:s ståndpunkt kan enklast sammanfattas med följande utdrag från det senare beslutet. Se nedan.

Utdrag från JO:s beslut – 2000/01:J01, Dnr 400-1999.

I 16 kap. 9 § FB anges att innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, skall huvudmannen samt dennes make eller sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Till förvaltningsåtgärd av större vikt hör bl.a. överlåtelse av fast egendom (jfr prop. 1993/94:251 s. 283).

Utredningen ger visserligen vid handen att L.S:s barn var införstådda med att den gode mannen skulle komma att sälja fastighetsandelen. Trots det har det ålegat överförmyndaren att höra vart och ett av barnen om deras inställning till den aktuella försäljningen innan överförmyndaren behandlade frågan om tillstånd. Det är således inte tillräckligt att den gode mannen varit i kontakt med de nämnda personerna. Jag är därför kritisk till att överförmyndaren inte beredde barnen tillfälle att yttra sig innan beslut meddelades.

Det ska noteras att ett samtycke från överförmyndaren blir gällande även om man underlåtit att inhämta yttranden såsom det anges i 16 kap 9 § föräldrabalken, (FB).

Till stöd för hur lagrummet 16 kap 9 § föräldrabalken ska tolkas finns i propositionen (prop.) 1993/94:251s. 283 ff. Nedan följer ett utdrag från nämnda proposition.

Utdrag från prop. 1993/94:251 s. 283 ff.

Enligt första stycket skall överförmyndaren, innan han avgör huruvida samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, bereda de närmast berörda tillfälle att yttra sig.

Till förvaltningsåtgärder av större vikt bör framför allt hänföras förvärv eller överlåtelse av fast egendom o.d. (fr nuvarande 15 kap. 15 § andra stycket). Även frågor om dispens enligt 13 kap. 9 § resp. 14 kap. 10 § bör normalt höra hit.

I kretsen av dem som skall höras ingår först och främst den omyndige, om han eller hon har fyllt sexton år, respektive den som har god man eller förvaltare. Vidare skall den enskildes make eller sambo och hans eller hennes närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig. Beträffande vem som är att betrakta som sambo hänvisas till kommentaren till 10 kap. 18 §. Ett villkor för att överförmyndaren skall behöva höra de nämnda personerna är dock att det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Tidsaspekten kan göra att kretsen av dem som hörs får begränsas.

Regler om skyldighet för förmyndare, gode män och förvaltare att inhämta yttrande från den enskilde m.fl. finns i 12 kap. 7 §.

Överförmyndaren är skyldig att inhämta yttrande även från en förälder som inte är vårdnadshavare

Det ska uppmärksammas att lagregeln 16 kap. 9 § föräldrabalken om att inhämta yttrande gäller även från en förälder som inte är vårdnadshavare/förmyndare. Det förkommer ju att – även om det numera inte är så vanligt – att en förälder ensam blir tilldömd att vara vårdnadshavare av två föräldrar i samband med en skilsmässa. Likaså kan enbart en av två sambos vara vårdnadshavare.

Om överförmyndaren inte inhämtar ett yttrande även från den föräldern som inte är vårdnadshavare riskerar han att bli skadeståndsskyldig om det sker transaktioner med den omyndiges tillgångar som innebär att dessa minskar i värde.

Det kan förekomma att den föräldern som ensam är vårdnadshavare förvaltar barnets tillgångar på ett sådant sätt att egendomen minskar i värde, även om samtycke lämnats från överförmyndaren. Denna föräldern kan förstås bli skadeståndsansvarig för den förlust hen orsakat den omyndige.

Överförmyndaren skulle också kunna bli skadeståndsskyldig om denne underlåtit att inhämta yttrande för de ekonomiska transaktioner från den förälder som inte är vårdnadshavare.

LITTERATUR

- **16 kap 9 § föräldrabalken, FB.**
- **Prop. 1993/94:251 s. 283**
- **JO – ämbetsberättelse 1997/98:J01, Dnr 3488-1995 samt 2000/01:J01 Dnr 400-1999.**